

สิ้นสงสัย

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรมวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “สิ่งที่เข้าใจ ถูกหรือไม่ครับ”

เริ่มจากตัวผมไม่สมหวังในหลายๆ เรื่อง ทุกข์มากๆ ถ้าจะเล่าคงเล่าไม่หมด ดีว่าได้เข้าวัด นั่งสมาธิ จึงใช้ธรรมะเป็นทางออก ไม่อย่างนั้นคงไปทางชั่วแล้ว ซึ่งตอนนั้นก็ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติเกี่ยวกับสติปัฏฐานแบบไม่รู้ว่าถูกผิด คือพยายามรู้สึกตัว นั่งนอนก็พยายามปฏิบัติแบบถูกๆ ไถๆ มาโดยพยายามใช้วิธีรู้สึกตัวตั้งแต่ขยับแข้งขา นิ้วมือ จนกระทั่งถึงหลับ คือพยายามจับอาการเกิดดับของกายหรืออารมณ์ตลอด จนบางครั้งเหมือนตัวเราหนี้อยู่กับความคิดที่มันไปเอง เหมือนหายใจตามไม่ทัน จนต้องมาภาวนาพุทโธๆ ให้มันหยุดคิด ประกอบกับในช่วงนั้นผมได้มีโอกาสฟังธรรมะของหลวงตาที่ท่านบอกว่า

“เราทุกคนขึ้นลงจากพรหมลงนรกเหมือนเดินขึ้นลงบันได ให้พากันตื่นได้แล้วนะ”

ธรรมะอันนี้เคยฟังมาแล้วแต่ก็เฉยๆ จนมาฟังอีกครั้งหนึ่งที่มันทุกข์มากๆ ปรากฏว่าธรรมะอันนี้เหมือนเป็นจุดเปลี่ยนชีวิตผม และจะจำไปตลอดชีวิต มันซึมซาบเข้าไปในใจ ฟังรอบหนึ่งแล้วร้อง ฟังอีกก็ร้อง เป็นอย่างนี้เกือบทั้งวัน มันบอกไม่ถูก มันสลดสังเวชตัวเอง กลัวมาก โดยเฉพาะนรก

ที่มันร้องก็เพราะมันเกิดความเห็นขึ้นมาว่า ถึงเราปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิมากๆ ได้มานานเราก็เป็นอย่างมากที่สุดแค่พรหม หมดจากพรหมเราก็ลงนรกได้ คือกลัวอนาคตที่เราคาดเดาไม่ได้ ทำอย่างไรเราจะเลยจากวงจรนี้ได้ ความกลัวนี้เหมือนแรงส่งเราให้เกิดความอยากจะให้หลุดพ้นเดี๋ยวนี้ รวมทั้งกลัวด้วยว่า ถ้าตายไปเกิดใหม่ ความรู้ที่เพิ่งเข้าใจนี้จะสูญหาย ต้องโดนความโง่ครอบอีก แล้วอาจจะไปทำชั่วแล้วไปนรกได้อีก นี่เลยเป็นอยากหลุดพ้นนิพพานในชาตินี้

หลังจากผมฟังธรรมแล้ว วิธีความคิดผมเปลี่ยนไปเยอะมาก แต่ทุกอย่างไม่ได้เป็นไปในวันเดียว มันค่อยๆ เพิ่มขึ้นๆ เป็นวันๆ เป็นเดือน เป็นปีดังนี้

๑. เรื่องความเข้าใจในเรื่องศีล ๕ ผมมีความรู้สึกว่ ศีล ๕ นั้นเป็นศีลพื้นฐาน ถ้าผิดจะนำไปสู่ความตกต่ำ ส่วนศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ นั้นเป็นศีลที่จะเพิ่มขึ้นเพื่อขัดเกลากิเลส ซึ่งผมนั้นเมื่อก่อนจะไม่ผิดศีลได้ด้วยความคิดความหักห้ามใจ เช่น จะตบยุงก็ต้องอดทนไว้ทั้งๆ ที่อยากจะตบเหลือเกิน แต่ตอนนี้ศีลของผมแต่ละข้อมันเกิดจากสติซึ่งมีความกลัวที่จะไปนรก จึงไม่อยากผิดศีล ผมเลยสรุปกับตัวเองว่า ศีลถ้าจะให้ถือง่ายๆ ไม่ต้องไปขอใคร คือมีสติเป็นบ่อเกิดนี้เอง แล้วมันง่ายไปหมด อย่างนี้ถูกหรือไม่ครับ

๒. ปกติผมเป็นคนชอบไหว้หนุ่มๆ ไหว้พี่ๆ เช่น ศาลพระภูมิ เทวดาตามต้นไม้ เวลาเดินผ่านซึ่งครั้งนั้นก็ไหว้เช่นเดิม แต่อยู่ดีๆ ก็มีความคิดว่า ทำไมเราต้องไปไหว้ ไม่ใช่ว่าลบหลู่เขา แต่อยากรู้เหตุผล คิดไปคิดมาว่าเทวดาก็มีโกรธ มีโลภ แล้วเขาก็อาจตกนรกได้เหมือนเรา เราจะเคยเป็นแบบเขา อาจเคยเป็นแบบเรา ซึ่งก็อยู่ในวัฏสงสารเหมือนกัน ซึ่งก็เกิดความคิดขึ้นว่า แล้วเราจะบูชาใครดี มันก็เกิดความคิดว่าบูชาพระรัตนตรัยสิ เพราะท่านเหนือกว่าเรา ท่านเป็นหมดจากกิเลสแล้ว หลังจากวันนั้นผมไม่เคยยกมือไหว้ศาลพระภูมิเจ้าที่เจ้าทางอีกเลย แต่ไม่ใช่ลบหลู่ คิดว่าเขาก็อยู่ส่วนเขา เราก็อยู่ส่วนเรา ต่างมีหน้าที่ของตน อยากถามว่า ผมมีความเห็นถูกหรือไม่ครับ

๓. เรื่องกินเจ ผมก็มาคิดพิจารณาว่า ที่เขาบอกว่าไม่กินเนื้อสัตว์ กินผัก มันจริงหรือพิจารณาไปมันก็เกิดความคิดว่า ผักมันมาจากอะไร มันก็อาศัยดิน น้ำ แล้วยังดิน น้ำ มันมาจากอะไร มันก็มาจากซากสัตว์ที่ตาย ผักหญ้ามันก็ดูดเอาซากสัตว์ที่ตายมาใช้ให้โต อย่างนี้เราจะบอกว่าเราไม่กินเนื้อสัตว์ได้อย่างไร สัตว์เอาซากพืช พืชก็เอามาจากซากสัตว์มาใช้ พิจารณาไปก็มีความเห็นว่า ตัวเราก็ไม่พ้น ตัวเราก็คือเขา เขาก็คือเรา ต้นไม้ก็คือเรา เราก็คือต้นไม้หมุนเวียนกันไป ความเห็นของผมนี้ผิดถูกประการใดครับ

๔. ชั้น ๕ เหมือนห่วงโซ่โซ่ใหม่ ผมพิจารณาอย่างนี้ว่า ถ้าเราพิจารณารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างใดอย่างหนึ่งจนเข้าใจแล้ว เช่น การพิจารณากายคือรูป จนเราคลายลงได้บ้าง เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็เป็นเหมือนกิ่งก้านของมันก็พลอยเหี่ยวเฉา

ลงไปด้วย คือเข้าใจว่าขันธ ๕ น่าจะทำงานได้ต้องครบองค์ ๕ ใช่มั้ยครับ ถ้าอย่างใดอย่างหนึ่งไม่สมบูรณ์มันก็ทำงานไม่ได้ จริงๆ มันก็ทำงานของมัน แต่ที่เราทุกข์เพราะเราไปใส่ใจว่าเป็นของเราใช่มั้ยครับ

๕. คำว่า “วิมุตติ” ที่เป็นอีกชื่อหนึ่งของนิพพาน ผมพิจารณาง่ายๆ ว่า ‘วิ’ แปลว่าไม่ ‘มุตติ’ ก็ย่อมาจากสมมุติ แปลแล้วก็แปลว่าไม่สมมุติ ซึ่งมาพิจารณาอีกว่า แล้วอะไรคือสมมุติ ก็พิจารณาไปอีกว่าคือขันธ ๕ สรุปแล้วคือถ้าเราอยากนิพพานก็ต้องปล่อยวางสมมุติทั้งหมดคือขันธ ๕ ไม่ใช่เรา

ข้อสุดท้าย ไม่เคยพูดกับใครหรือพระองค์ไหน เพราะมีโยมคนอื่นที่จะรู้จักได้ยิน ไม่อยากให้ใครรู้ กลัวว่าจะเป็นความสำคัญผิดของตน แต่ถ้าผิด ผมจะได้กลับตัวทันที คือผมเกิดคำถามขึ้นมาในใจเองว่า นี่เราถึงขั้นนั้นแล้วใช่มั้ย ตัวผมก็มีความอยากอยู่ เช่น อยากกินอาหารอร่อย ยังโกรธอยู่ ยังมีอารมณ์ทางเพศอยู่ เพียงแต่บรรเทาให้หมดไปได้ง่ายกว่าเดิม ทุกวันนี้พยายามจะกระเถิบตัวเองให้ละมากขึ้นเท่าที่จะทำได้ อยากจะพิจารณาด้านอสุภะอสุภังตามที่หลวงตาพระมหาบัวร่ายสอน นมัสการ

ตอบ : อันนี้คำถามถามมายาวเลย วันนี้เป็นการฝึกหัดอ่านไทย ฝึกอ่านไทยตั้งแต่คำถามๆ ไร คำถามเริ่มต้นว่าเขาเป็นคนที่ว่าไม่ประสบความสำเร็จใดๆ เลย มีความทุกข์ความยากทั้งสิ้น แต่พอได้นับถือพระพุทธศาสนา ได้มาประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันเป็นคุณสมบัติความดีต่างๆ ของเขามันก็เป็นความดีต่างๆ แต่เวลาฟังความเห็นบอกว่า เพราะเวลาประพฤติปฏิบัติแล้วไปฟังเทศน์ไง หลวงตาท่านว่าทุกคนขึ้นลงจากพรหมลงนรกเหมือนคนขึ้นลงบันได

ขึ้นลงๆ มันผลของวิญญะๆ แล้วผลของวิญญะ ถ้ามันพิจารณาแล้วถ้ามันซาบซึ่งมันก็ซาบซึ่งอย่างหนึ่ง ถ้าซาบซึ่งอย่างหนึ่ง เวลาปฏิบัติไปก็เป็นเรื่องของเขา

เวลาเรื่องของเขา ข้อที่ ๑. พูดถึงศีล ศีลก็พิจารณาของเขา เขาว่าศีล ๕ ศีล ๕ เป็นศีลโดยปกติ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ศีล ๕ ก็เป็นพระอรหันต์ได้ เวลาประพฤติปฏิบัติ พระเจ้าสุทโธทนะถือศีลอะไร ถ้าศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ มันก็คือศีล แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติไปแล้ว เราพิจารณาไปแล้วมันแยกมันแยะขึ้นไป มันก็ว่าศีล ๕ เป็นศีลของ

ปุณฺณ คีล ๔ คีล ๑๐ คีล ๒๒๗ เป็นศีลของพระอริยเจ้า นี่เวลามันคิดของมันไปนะ ผมคิดถูกหรือไม่

เวลาเรื่องศาลพระภูมิฯ คนที่เป็นชาวพุทธฯ ลูกศิษย์พระกรรมฐานเขาไม่สนใจเรื่องนี้ ตั้งแต่ต้นไ้ ผู้ที่มีศีล ๔ เขาไม่ถือมงคลตื่นข่าว เขาไม่ถือรูปเคารพนอกพระพุทธศาสนา ฆราวาส คีล ๔ ลูกศิษย์กรรมฐาน ลูกศิษย์พระกรรมฐานเขาไม่สนใจเรื่องนี้เลย เขาไม่ให้รูปเคารพอย่างอื่นนอกจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้น

เวลานี้เป็นฆราวาสฯ นะ ฆราวาสที่เป็นลูกศิษย์กรรมฐานที่เขาฝึกฝนมาดีแล้ว อบายมุข ต่างๆ เขาไม่สนใจเลย เขาอยู่ของเขาโดยหลักโดยเกณฑ์ของเขา นี่พูดถึงว่าศิษย์ฆราวาส

นี่พูดถึงว่าเวลาเห็นถึงศาลพระภูมิ ศาลพระภูมิต่างๆ ไ้

เรื่องของการกินเจ กินเจมันก็เรื่องของการกินไ้ สัตว์ก็กิน มนุษย์ก็กิน คนก็กิน เทวดาก็กิน พรหมก็กิน แต่การกินมันกินแตกต่างกัน พรหม ภัสสาหาร เทวดา วิญญูณาหาร เวลามนุษย์ กวฬิงการาหาร เวลาสัตว์ในนรกนั้นกรรมของเขา วิญญูณเหมือนกัน

เวลาสัตว์มันเกิดนะ เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านสอนไ้ คนเรามันจะดีจะชั่วไ้ได้อยู่ที่ การกิน ของกินกินแค่ปากแค่ท้องไ้ แต่เวลาเกิดมรรคเกิดผลสิ อารมณฺเฬะ อารมณฺเฬะเป็นอาหาร ของจิต จิตมันเสวยอารมณฺ จิตเสวยอารมณฺ

นั่นเรื่องของการกิน การกินก็ส่วนการกินนะ การกิน การพิจารณาของเขาไป เขาก็พิจารณาของเขา ถ้าพิจารณาไป นี่ก็เป็นปัญญาของเขา

เวลาเรื่องขันธ ๕ ขันธ ๕ ที่มันเกิด เกิดอย่างไร พิจารณาไป เวลาพระประพฤติปฏิบัติ เวลาที่จิตสงบแล้วเขาเห็นจิตไ้ จิตมันประกอบไปด้วยอะไร ประกอบด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ ถ้าพิจารณาไปแล้วมันปล่อยๆ มันปล่อยแล้วถ้ามันยังไม่ถึงที่สุด ในรูปมันก็มี ขันธ ในเวทนามีขันธ ๕ ในสัญญาก็มีขันธ ๕ ในสังขารก็มีขันธ ๕ ในวิญญูณก็มีขันธ ๕

งนะลี

“ไฉนมันไม่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ไม่มีในตำรับตำรา พระกรรมฐานเอาอะไรมาพูดกันนะ มันไร้สาระไง”

ปัญญาหยาบ ปัญญาละเอียดมันอีกเรื่องหนึ่งนะ นี่ขั้นธัมมในขั้นนี้ เวลาขั้นธัมมในขั้นนี้ขึ้นมา เพราะอะไร เพราะพิจารณาขั้นนี้ & แล้วมันก็ปล่อยมันก็วาง วางแล้วได้อะไร วางแล้วกึ่งๆ อยู่นี่ ไง

ถ้ายังอยู่ก็จับขั้นพิจารณาต่อเนื่องไป จับรูป ในรูปมันประกอบไปด้วยอะไร ในรูป ความรู้สึกในรูป ในเวทนา ทำไม่ถึงเป็นเวทนา ถ้าเวทนาจับได้ ในเวทนาประกอบไปด้วยอะไร ในสัญญา ถ้ามันไม่มีขั้นอันละเอียดมันจะเกิดเป็นรูป เป็นเวทนา เป็นสัญญา สังขาร วิญญาณ ได้อย่างไร นี่พิจารณาไปแล้ว เวลาพิจารณาแล้วเวลามันปล่อย ปล่อยก็คือปล่อยไป

แต่เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านสอน เวลาสักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปรามาส ขั้นนี้ & ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้นนี้ & ขั้นนี้ & ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขั้นนี้ &

ขั้นนี้ & ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้นนี้ &

ขั้นนี้ & ก็ไม่ใช่เรา เราก็ไม่ใช่ขั้นนี้ & ขั้นนี้ & ก็ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ก็ไม่ใช่ขั้นนี้ & แต่นี่มันทุกข์หมดเลย การพิจารณาไปมันพิจารณาแบบโลกเขาไป

คำว่า “วิมุตติ” ‘วิ’ นิพพาน ไม่นิพพาน นิพพานเกิดได้ เกิดไม่ได้ ก็ไฉ่วิ สระอินี่แหละ สระอินี่มันบังคับคนได้นะ สระอินี่บงการกรรมของคนได้เลย กรรมของสัตว์ ตัวสระอินี่มันบงการได้ ให้เกิดก็ได้ ไม่ให้เกิดก็ได้ นี่มันเรื่องของเขาไป เรื่องตัวอักษร มันเป็นการสื่อ

หลวงปู่มั่น หลวงตาท่านเล่าให้ฟัง เวลาอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น ท่านไปที่ไหนก็แล้วแต่ ถ้ามีตัวอักษรที่สื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ท่านจะเก็บไว้ในที่สูง ท่านเคารพนะ เคารพธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วผู้ที่สื่อ สื่อเป็นตัวอักษรมา ตัวอักษรมันก็เป็นสื่อ มันไม่เป็นความจริงใจ ความจริงมันอยู่ในใจ

สระอินี่ แหม! มันบงการได้เลยว่าพระอรหันต์จะเกิดก็ได้ ไม่เกิดก็ได้ เพราะมันไม่มี ‘ปริ-’ แหม!

แล้วเวลาข้อสุดท้าย “ผมได้ชั้นอะไร”

จะได้ชั้นอะไรละ นี่มันสยทั้งหมด ชั้นอะไร

คูลี เวลาชมราวาสนะ ลูกศิษย์ของกรรมฐานเขามีศีล มีศีลมีสัตย์ของเขา เขาถือศีล ๘ ของเขา การละเล่นพ้อนรำต่างๆ เขาไม่สนใจเลย เขาชั้นอะไร นี่ชมราวาสไง ชมราวาสเวลามีศีลมีธรรมในใจ เวลามีสีลมีธรรมในใจมันแค่มิอุดมการณ์ ถ้ามีอุดมการณ์ที่ดีงาม สาธุ

สังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมจะร่มเย็นเป็นสุขเพราะคนมีศีลมีธรรม ถ้ามีศีลมีธรรม มีศีลมีธรรมเป็นประเพณีวัฒนธรรม แต่ถ้ามันจะเป็นชั้น เขาไม่พูดหรอก

เวลาหลวงตาท่านพูดไง เราไปคุยอะไรกับใครได้ เขาหาว่าเราบ้า มันเห็นตรงข้ามกับทางโลกทั้งสิน ถ้าเห็นตรงข้ามแล้วเราก็คู่กับเขาโดยธรรมชาติของเขา เราอยู่ของเรา

ถ้าเป็นพระโสดาบันขึ้นไป มีคุณธรรมขึ้นมาะ เขามีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เขาไม่พละมๆ ไปให้คนเขาเป็นโทษเป็นภัยไ้ เพราะการติเตียนพระอริยเจ้าเป็นบาปเป็นกรรมนะ

เราเวลาเราประพฤติปฏิบัติเกือบเป็นเกือบตายกว่ามันจะได้มรรคได้ผลขึ้นมา ถ้าได้มรรคได้ผลขึ้นมาแล้ว ทำไมให้สัตว์โลกเขาจะต้องเป็นบาปเป็นกรรมของเขา นี่มันเป็นกรรมของสัตว์ไ้

โครงการช่วยชาติฯ ของหลวงตา ท่านภูมิใจทุกเรื่องเลย ท่านบอกเสียใจอยู่เรื่องเดียว เท่านั้นนะว่าคนมันจะตกรอกเวจี คนที่ติเตียน คนที่ทำลาย เพราะสังคมมันเห็นต่างอยู่แล้ว ที่นี้ความเห็นต่าง ถ้าเราเห็นว่าความเห็นต่างนี้เป็นความสำคัญ เราจะทำอะไรไม่ได้เลย เพราะเราสงสารเขา เราไม่ต้องการให้เขาได้รับเวรรับกรรม แล้วผู้ที่จะได้ประโยชน์มันจะไม่ได้รับ

ผู้ที่ได้รับเวรรับกรรมมันก็กรรมของสัตว์ ผู้ที่จะได้ประโยชน์ ชาติ ประเทศ จะพ้นจากความเห็นนี้ ธรรมะจะเข้าไปสู่ในหัวใจของสังคมที่เขามีความทุกข์ความยาก ผู้ที่ได้ประโยชน์ควรได้ ที่นี้ผู้ที่ได้ประโยชน์ควรได้ หลวงตาพระมหาบัวท่านถึงมีโครงการช่วยชาติฯ ปราบปราม ช่วยสังคม ช่วยโลก แต่สิ่งที่ท่านเสียใจ เสียใจเรื่องเดียว คนมาตกรอกเยอะ คนตกรอกมันเรื่องกรรมของสัตว์ไ้ นี่พูดถึงความเห็นผิดไ้

ฉะนั้นถึงว่า เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านทำของท่าน ท่านถึงนั่งๆ เหยยๆ เลย แล้วสมัยก่อนที่จะออกมาโครงการช่วยชาติฯ ถ้าสนทนารธรรมขึ้นไปหาท่าน เวลาคุยเรื่องธรรมะท่านบอกมีอะไรให้ว่ามา ก.ไก่ ก.กา พุดมาหมดเลย ต่อหน้าพุดมาเลย ผิดถูกว่ากันมาตอนนี้เลย แต่ถ้าพุดข้างนอก เวลาอยู่กับสังคมมาอวดว่าผมภาวนาอย่างนี้ๆ นะ ท่านบอกเดี๋ยวดบปากเลย ดบปากๆ หลวงตาไม่ได้นะ ถ้าพุดสุมสี้สุมห้ำดบปากเลย

คนถ้ามีมรรคมี่ผลขึ้นมาเขาละเอียดยรอบคอบของเขา ละเอียดยรอบคอบก็สติปัญญาอันนั้น เพียงแต่ว่าเพื่อประโยชน์ ถ้าเพื่อประโยชน์ ทันท

อย่างเช่นท่านบอกว่าเวลาหน้าที่ของท่าน พระต้องแสดงธรรม แล้วถ้าคนที่มีคุณธรรมจากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ใจดวงนั้นมีคุณธรรม ใจดวงนั้นควรเป็นประโยชน์ ทำไมจะพุดไม่ได้ แต่พุดแล้วคนที่ได้ประโยชน์เป็นคุณงามความดีนั้นก็ได้ประโยชน์ไป คนที่เขาบาปมีกรรมของเขา เขามีแต่ติเตียนของเขา นั่นก็กรรมของสัตว์

นี่พุดถึงว่า ผมได้ขึ้นไหน

ขึ้นสงสัย ถ้ามีความสงสัยแล้วไปไหนไม่ได้หรอก ที่นี้เพียงแต่ว่าสิ่งที่ถามมาๆ มันเป็นการเริ่มปฏิบัติใหม่ การประพฤติปฏิบัติขึ้นมามีธรรมเป็นที่พึ่ง แล้วขอให้ปฏิบัติต่อเนื่องไปฝึกหัดของเราไป ถ้าสติปัญญาขึ้นมามันคัดแยกเอง จากหยาบไปอย่างกลาง อย่างกลางไปละเอียด

อย่างหยาบๆ ไง หยาบๆ ก็เรื่องโลก ไปวัดยังไปไม่ได้เลย คนไปวัดเป็นคนที่มีปัญหา ติเตียนไปหมดนะ ไปวัดยังไปไม่ได้เลยนะ

แต่ถ้ามันมีหลักมีเกณฑ์ ทำไม ก็สมบัติของเรา เราจะแสวงหาของเรา จะเป็นโทษอะไรนี่ไ้ หยาบๆ ก็เรื่องไปวัดไปวาก็ยังไปไม่ได้เพราะสังคมเขาติเตียน เวลาไปวัดไปวาลแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องจำศีล ต้องมีศีลของเรา

ศีลก็ศีลคือความปกติของใจ ศีลไม่ต้องไปขอใครทั้งสิ้น วิริตเอาขึ้นมาจากเจตนาอันนี้แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติไปมันอธิศีล ศีลมันเกิดจากจิตเลย จะคิด มโนกรรม พระอรหันต์มัน

พร้อมหมด มันจะไปคิดบ้างบอกอะไรกันแน่ ค่ะ ลေးอยู่ที่นั่น แต่ถ้าของเรา เราจะต้อง
วิธีของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเราไป

นี่พูดถึงการปฏิบัตินะ มันเป็นเรื่องการวิเคราะห์วิจัย ตัวสมมุติ วิมุตติอะไรก็พิจารณา
ของเราไป ไฉนนั้นแค่สมมุติ ไม่ใช่ตัวกิเลสไง

เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ปฏิบัติในแนวสติปัฏฐาน ๔ มั่น
เห็นกิเลส จับกิเลสพิจารณาของมัน ได้นั่นข้อเท็จจริงของเขาไป

แล้วอย่างนี้ผมจะได้ขึ้นได้ตอนอย่างไร

ขั้นตอนมันเป็นปจจัยจัดตั้ง เป็นสันติวิธีสู่โก รู้แจ้งขึ้นมากลางหัวใจเลย กิเลสขาดดั่งแขนขาดเลย อันนั้นสัจจะความจริงเกิดขึ้น ไม่ถามใครทั้งสิ้น เว้นไว้แต่เวลามีครูบาอาจารย์ก็เพื่อประโยชน์ เพื่อผลของท่าน นี่พูดถึงว่าอยู่ขั้นไหน จบ

ถาม : เรื่อง “ผลภาวนา”

กราบพ่อแม่ครูอาจารย์ ผมได้ทำสมาธิภาวนา ภาวนานำบริการไปเรื่อย ๆ จนจิตมัน สะเทือนเข้าไปกับคำบริกรรมนี้ยิ่งละเอียดขึ้น ๆ ไปเรื่อย ๆ เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปจนจิตสงบใน ระดับหนึ่ง คำบริกรรมนี้ไม่ได้ขาด ต่อนเข้ามาเรื่อย ๆ สักพักอาการเวทนามันก็เกิดขึ้น ไปจับมา พิจารณา พิจารณาไปแล้วมันก็เกิดอาการขนลุก มันปล่อย รู้สึกไม่เจ็บปวดเท่าไร พิจารณาได้ อยู่สักพัก ทุกครั้งที่พิจารณามันขนลุก รู้สึกปล่อยตลอด แล้วก็กลับมาอยู่ที่คำบริกรรมบ้าง แต่ พอทำต่อเนื่องไป อาการเวทนา รู้สึกรุนแรงขึ้น เริ่มเจ็บปวดมากขึ้น พิจารณาเริ่มเป็นไปไม่ได้ เลยทิ้งกลับมาบริการพุทโธแบบนี้สักพักแล้วก็ออกจากสมาธิ

หลวงพ่ครับ ผมขออุบายวิธีการหน่อยครับ แรกๆ รู้สึกพิจารณาได้แล้วมันคล่อง แต่พอพิจารณาไปเรื่อยๆ รู้สึกว่ามันติด เหมือนมันรู้แค่นี้ หาอุบายแก้ไขไม่ถูก ขอหลวงพ่ช่วยบอกอุบายด้วย

ตอบ : เวลามันอยู่ที่ว่าเราเริ่มประพฤติปฏิบัติ เวลาเราปฏิบัติเราก็กุฬโธๆ ของเราไป ถ้าเราพหโธไปเรื่อยๆ ถ้ามันสงบลง เวทนาก็ไม่เกิด เวลาเราพหโธๆ ไปจิตมันไม่สงบไป นั่งไป

แล้วเวทนามันเกิด เวทนามันเกิด เราพุทโธชัดๆ ขึ้นมา มาอยู่ที่พุทโธ เวทนามันก็จะเบาบางลง
นี่คือสมณะ สมณะคือการสร้างกำลังใจ

แต่เวลาถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้าจิตมันสงบแล้ว เวลามันเกิดเวทนาขึ้น ถ้ามันจับเวทนาได้
ถ้าจับเวทนาได้เราถึงใช้ปัญญาว่า เวทนามันเป็นเพราะจิตมันโง่มันถึงไปรับรู้ ถ้าจิตไม่ไปรับรู้
เวทนา เวทนามันก็ไม่เกิดหรอก

ถ้ามันเกิดขึ้นมา มันอยู่ที่อุบาย อยู่ที่ปัจจุบันที่มันจะคิดได้ ถ้ามันคิดได้ ถ้าเริ่มต้นแล้ว
เราก็พุทโธของเราไปก่อน ถ้าพุทโธถ้ามันสงบลงได้ แสดงว่าเราลงสมาธิไปก่อน ถ้าพุทโธๆ ไป
แล้วถ้าเวทนามันมากขึ้น มันเจ็บมากขึ้น เราก็ต้องใช้ขันติธรรมต่อสู้กับมันเพื่อฝึกหัดให้จิตใจมัน
เข้มแข็งขึ้น ถ้ามันสู้ไม่ได้ เราก็คลายออก เราก็ใช้วิธีอื่น ลูกขึ้นเดินจงกรมก็ได้

นี่พูดถึงว่าเวลาพุทโธๆ ไปแล้วมันเกิดเวทนา พอเกิดเวทนาขึ้นมาแล้ว ถ้ามันรู้สึกว่ามัน
ปล่อยวางได้ ขนลุกๆ

ขนลุกขนพอง ตัวว่างๆ นี่มันอาการของปิติที่มันจะเกิดขึ้น ปิติคือผล คือวิบากจากการที่
เราใช้สติปัญญา นี่ผลของมันเกิดขึ้นใจ แต่ทุกอย่างแล้วมันเป็นความรู้สึก มันเป็นนามธรรม

เราเอาความรู้สึกเป็นนามธรรมที่มาจับต้องแล้วมาพูดกัน คนที่ไม่เข้าใจเขาก็เข้าใจไม่ได้
ไง เขาก็บอกพวกนี้คิดเอาเอง เออเอาเองไง

คิดเอาเองอะไร เจ็บอยู่เนี่ย คิดเอาเองอะไร นั่งอยู่นี้มันทุกข์ขนาดนี้ แต่มันก็มีขันติธรรม
ขันติคือความอดทน แล้วพิจารณาของเราไป พิจารณาไป เพราะมีเรื่องการกระทำ เห็นไหม

พอนั่งพุทโธๆ ไป เวลามันปล่อยเวทนา ขนลุกขนพอง

นี่ผลของการปฏิบัติไง มันก็ได้มรรคได้ผลขึ้นมาบ้าง ได้ผลของมันขึ้นมา เราทำของเรา
เพื่อประโยชน์กับเรา ฝึกหัดให้จิตใจมันเข้มแข็ง กำลังมันมากขึ้นๆ มันก็เป็นประโยชน์กับเราใจ
นี่คือผลของการปฏิบัติ

แล้วขออุบาย

ขออูบายก็อยู่ที่ศรัทธา ถ้ามีศรัทธา มีความเชื่อ มีความมั่นคง ทำได้ ถ้าวันไหนมันชี้เกียจ มันไม่ยอมทำ เดี่ยวเวทนามาเร็วเลย เพราะอะไร เพราะมันความไม่พร้อมของใจใจ

ถ้าวันไหนมันคงพร้อมที่จะทำนะ กว่าเวทนามันจะมา ๒-๓ ชั่วโมงนู่นนะ มันไม่เห็นมาเลย นี่มันอยู่ที่สติ อยู่ที่ปัญญา อยู่ที่ความพร้อมของเรา แล้วให้เราสังเกตเอง

สังเกตถึงว่าเราตั้งอารมณ์อย่างไรแล้วมันลงได้ ถ้าลงไม่ได้ ลูกขึ้นเดิน แล้วถ้าเดี๋ยวมันหงุดหงิด หงุดหงิดนี้มันลึ่มระเนระนาดเลยนะ พอหงุดหงิดต่างๆ ขึ้นมา อารมณ์ทางลบมันจะมาเต็มทีเลย เริ่มต้นจะเป็นอย่างนี้ การประพฤติปฏิบัติใหม่ ก็เลสมันมีกำลังมากกว่า

เราใช้คำว่า “ผู้ใหญ่รังแกเด็ก”

ผู้ใหญ่วังแกเด็ก เวลากิเลสมันยังเป็นผู้ใหญ่อยู่ การบริการของเรา การกระทำของเราเหมือนเด็กๆ ผู้ใหญ่วังแกเด็ก ผู้ใหญ่วังแกเด็กตลอด ถ้าวันไหนที่เราทำของเราจนมันมั่นคงขึ้น เราจะเป็นผู้ใหญ่อขึ้น แล้วเท่าทันกิเลสมากขึ้น ตอนนั้นมันจะดีขึ้นๆ ใจ

แต่ถ้าเรายังใหม่ๆ อยู่มันเหมือนผู้ใหญ่วังแกเด็กเลย เด็กๆ ไม่มีทางสู้หรอก ผู้ใหญ่มันแก่งมาหลอก เด็กเชื่อทั้งนั้นนะ แต่ถ้าเราเป็นผู้ใหญ่อขึ้น ไม่เชื่อ ไม่ฟัง เห็นไหม มันดีขึ้นๆ ฝึกหัดไปเรื่อยๆ จนกว่ามันจะพัฒนาของมันไป

มันมีสูงขึ้น น้ำขึ้น น้ำลง น้ำขึ้น น้ำลง เดียวก็ดี เดียวก็หุด เราถึงพยายามหาหน้หาคนะ หากคนที่ปฏิบัติด้วยกันไง มันเป็นหลักอิง เป็นเพื่อนที่ปฏิบัติไปกันได้ แต่ถ้าไม่มี ไปเจอคน “เห็นไหม บอกว่าปฏิบัติจะเจออย่างนี้ เลิกดีกว่า” จบเลย นั่นอย่าไปเชื่อเขา ใ้ันพูดถึงว่าในสังคมนะ จบ

ถาม : เรื่อง “ต่างกันอย่างไร”

กราบหลวงพ่ที่เคารพ อยากเรียนสอบถามว่า บุญกับบารมีแตกต่างกันอย่างไร ได้ฟังธรรมจากหลวงพ่จะสอนเสมอให้เราารู้ว่า เราเกิดมาเพื่ออะไร เราเกิดมาเพื่อสร้างบารมี แล้วการที่เราทำบุญใส่บาตร หรือบริจาคเงินเพื่อการกุศล เพื่อศาสนา แบบนั้นจะเป็นแค่บุญใช่หรือไม่คะ แสดงว่าเราไม่ได้มีบารมี

การที่เราจะสร้างบารมีได้ คือเราต้องรู้จักฝึกหัดการทำภาวนาใช้หรือไม่คะ ลูกไม่แน่ใจ
คะ ลูกเข้าใจถูกต้องไหม รบกวนหลวงพ่อบอกช่วยให้ความกระจ่างในความแตกต่างของบุญและ
บารมีด้วย

ตอบ : บุญก็คือบุญ บุญคือการกระทำ ทำดี ทำชั่ว ในพระไตรปิฎกนะ แม้แต่สาดน้ำ
ล้างถ้วยล้างจานแล้วสัตว์มันได้เศษอาหาร นั่นก็คือบุญ บุญเป็นบุญไฉ่ บุญคือการทำความ
ความดี บุญคือเห็นแก่ชีวิตของตน

ทำทานร้อยพันหนไม่เท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนึ่ง

ถือศีลๆ ไม่ต้องลงทุนเลย

ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันหนไม่เท่ากับทำสมาธิได้หนึ่ง ทำสมาธิได้ร้อยพันหนไม่
เท่ากับเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาหนึ่ง

ฉะนั้น การภาวนามยปัญญามันได้บุญมากที่สุดเลย การนั่งสมาธิบุญมากกว่าทุกๆ
เรื่องเลย แล้วเรื่องบุญๆ บุญก็คือการทำบุญกุศลไฉ่

บารมี มาสร้างอำนาจวาสนาบารมี คำว่า “สร้างอำนาจวาสนาบารมี” คนมีบารมี เวลา
คนมีบารมี เวลาเป็นเทวดา ถ้าเป็นเทวดาขึ้นไป ทำบุญกุศลมีบริษัทบริวาร นี่มีบารมี แต่
อนุโมทนาทาน อนุโมทนาทานไปกับเขา เวลาผ่านไปเกิดเป็นเทวดาไปนั่งเป็นเทวดาอยู่องค์เดียว
เพราะเราอนุโมทนาไปกับเขาไฉ่

นี่เหมือนกัน คำว่า “บารมี” เกิดมาสร้างบารมีๆ เราก็สร้างอำนาจวาสนา เราเป็นคนดี
เราไม่จำเป็นที่จะต้องไปหาบุญมาแจกใครทั้งสิ้น ถ้ามันความแจกได้มันอยู่ที่หัวใจใจ หัวใจ
นั่นนะคือมีบารมี บารมีคือมีบริษัทบริวาร

แล้วนี่เหมือนกัน ที่ว่าเกิดมาสร้างบารมีๆ สร้างบารมีเพราะหัวใจใจ หัวใจที่มันมีธรรมะ
เป็นที่พึ่งที่อาศัย ถ้ามีธรรมะเป็นที่พึ่งที่อาศัย มันประพฤติกรรมปฏิบัติขึ้นมามันอบอุ่นไฉ่

แต่ถ้ามันไม่มีบารมี คนที่ไม่มีบารมีเวลาภาวนาใจ “อู้ฮู! เขามีแต่ความสุข เรามีความ
ทุกข์อยู่คนเดียว มันท้อแท้”

แต่ถ้าคนมีบารมีไปภavanaที่ไหนก็มีความสุขนะ ไปภavanaที่ไหนก็ราบรื่น ทำอะไรที่ไหนก็ราบรื่น นั่นคืออำนาจวาสนาบารมีของคน

วาสนาอีกตัวหนึ่งนะ

อำนาจ วาสนา บารมี

ฉะนั้น อันนี้แบบว่ามันเป็นเรื่องนามธรรม มันเป็นเรื่องความรู้สึก เป็นเรื่องอาการของจิต ใจ เป็นเรื่องอาการของจิต วิถีแห่งจิต ความรู้สึกนึกคิด ถ้าความรู้สึกนึกคิดของเรา เวลาธรรมะสอนตรงนั้น

แต่เราก็จะเอามาเป็นเรื่องวัตถุ เรื่องว่าจะทำบุญอย่างไร จะสร้างบารมีอย่างไร

ถ้าสร้างบารมีอย่างไรเดี๋ยวก็โดนหลอก ที่นั่นต้องการไอ้นี้ เดี่ยวออนไลน์ หลอกหลวงทั้งนั้นนะ คนถ้าอยากนะ มันเป็นเหยื่อให้กับคนที่เขามาหลอกเอาสิ่งนั้นมาเป็นสมบัติของเขา

เราทำของเรา อำนาจวาสนาบารมีเราทำของเรามาอยู่แล้ว

ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนาบารมี หลวงตาท่านพูดเลย “เราเป็นคนดี เชื่อคนยาก ฉะนั้นต้องมีเหตุผลเหนือกว่าเท่านั้นถึงจะเชื่อได้”

แล้วเวลาไปลองก็ลงหลวงปู่มั่น ไม่ลงคนอื่น คนอื่นพูดไม่มีเหตุไม่มีผล ท่านไม่ฟังทั้งสิ้น คนมีอำนาจวาสนาบารมีเขาเป็นอย่างนี้ เขามีจุดยืนของเขา เขาไม่เหลาะแหละ ไม่ฟังเสียงมวงคล่ตื่นข่าว เขาต้องมีเหตุมีผล เพราะอะไร เพราะเขาได้สร้างสมอำนาจวาสนาบารมีของเขา มา นี่คือบารมี

แล้วมันจะสร้างอย่างไรละ

ก็อบรมบ่มเพาะไปนี่แหละ อยู่ที่อำนาจวาสนาของคน คนคิดได้ไง คนคิดได้ คนทำได้ มันก็จะทำได้ คนคิดไม่ได้ คนทำไม่ได้ ก็ไม่ได้อะไรเลย แล้วเวลาเขาทำสิ่งใดก็ไม่เห็นผลเป็นประโยชน์มันจะเป็นอย่างไร

อำนาจวาสนาบารมี คนมีบารมีทำอะไรก็ดีเป็นประโยชน์นะ ประโยชน์กับเขาเอง แต่ถ้า
อย่างไรเราก็สร้างของเราไป ไม่ต้องบอกว่าจะทำอย่างนั้น เหมือนกับทำบุญ ทำไฉนจะได้ไฉน
ทำไฉนจะได้ไฉน

มันเป็นเพราะว่าเวลาธรรมะในพระไตรปิฎก ทำไมพระองค์นั้นเป็นอย่างนั้น อ้อ! เมื่อ
ชาติที่แล้วเขาทำอย่างนั้น อ้อ! ไฉนได้ไฉนนี้ ก็เลยจะทำให้ได้อย่างนั้น เลียนแบบไม่ได้หรอก
เพราะเขาทำกรรมชาติของเขา เราทำเรื่องของเรา

มันมีมาก ถ้าในพระไตรปิฎก เราอยากได้ไฉนต้องทำอย่างนี้ อยากได้ไฉนต้องทำอย่าง
นั้น แต่เวลาจริงๆ แล้วนะ ทำบุญทิ้งเหว

เราชอบทำบุญทิ้งเหว อยู่ในพระไตรปิฎกก็มีเหมือนกัน ทำบุญทิ้งเหว คือไม่ติดไม่ข้อง
มัน แล้วได้บุญสูงสุด ไม่ต้องสลักชื่อ ไม่ต้องมีใบอนุโมทนา ไม่ต้องอะไรทั้งสิ้น ทำบุญทิ้งเหว ทำ
แล้วจบ

ทำบุญแล้วนะ โอ้โฮ! ติดต่อโทรศัพท์นะ เบอร์เท่านั้น เบอร์เท่านี้ โอ้! เชิญตามสบาย นั่น
เรื่องของโลก เราไม่ค่อยอยากไปยุ่งกับใคร ไม่อยากยุ่งกับเขา แต่ในเมื่อเราเป็นบริษัท ๔ ไง
อุบาสก อุบาสิกา ก็อยากทำให้ถูกต้องดีงาม ทำให้ถูกต้องดีงามทำโดยที่เจตนาสมบูรณ์ จบ

อย่าไปตะเกียกตะกายแล้วก็เอาแงเอามุมมาได้แย้งกัน มันไม่เป็นประโยชน์อะไรทั้งสิ้น
บุญเป็นบุญ กุศลเป็นกุศล เวลาทำบุญกุศลมันจบ อำนาจวาสนาบารมีมันเกิดขึ้นจากการ
กระทำนั้น ถ้ามีบารมีแล้วมันใจกว้าง มันฟังการคัดค้านของใครก็ได้ แล้วเราทำอะไรใครไม่เชื่อ
ก็เรื่องของเขา ใครไม่เชื่อแล้วก็เดี๋ยวลองไปหมด นั่นจบ

ถาม : เรื่อง “ลูกมีคำถามอยากจะถามเมตตาจากหลวงพ่อดังนี้”

หลายเดือนก่อนลูกได้ยินคำว่า “นามรูปอนิจจัง นามรูปทุกขัง นามรูปอนัตตา” ขณะ
พระสงฆ์ทำพิธีชักผ้า ประโยชน์นี้ทำให้หัวใจสะท้อนจนน้ำตาคลอ ทั้งๆ ที่ยังไม่เข้าใจธรรมะข้อนี้
ผ่านมาหลายเดือนก็ยังเก็บธรรมะนี้มาพิจารณา ก็ยังไม่กระจ่างในหัวใจ ที่พอจะแยกแยะได้ก็แค่
ว่า ทุกสิ่งบนโลกถ้าไม่เป็นนามก็เป็นรูป รูปคือสิ่งที่ตามองเห็นได้ สัมผัสได้ นามคืออารมณ์
ความรู้สึกต่างๆ ทุกข์เกี่ยวข้องอย่างไร มนุษย์มันทุกข์เพราะรูป เพราะนาม ทุกข์เพราะอะไร

ทุกขเพราะรูปและนามเหล่านั้นมันเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ เป็นไปตามธรรมชาติของมัน นี่คือนิจจัง แล้วอนัตตาคืออะไร อันนี้พิจารณาไม่ค่อยออกคะ

ที่เคยได้ยิน อนัตตาคือการที่บังคับไม่ได้ บังคับไม่ได้จริงไหม รูปนามเหล่านั้นที่แปรเปลี่ยน เราบังคับไม่ได้ ที่ทุกขเพราะไม่รู้ จึงพยายามบังคับให้มันเป็นไปตามที่ใจต้องการ เมื่อบังคับไม่ได้ก็ทุกข แล้วตัวเราละทุกขอะไร ย้อนกลับมาดูตัวเอง ที่ผ่านมาเช่นนี้ ลูกเห็นอารมณ์โกรธตัวเองชัดเจนมาก รู้ตัวว่าโกรธ ความโกรธเกิดขึ้นแล้ว แต่หยุดไม่ได้ ไปต่อออกจากวิกรรม กายกรรม

ตอบ : เรื่องดีลูกดีหลานนี่เรื่องหนึ่งนะ ใ้ฉันเป็นอารมณ์อันหนึ่ง

นี่พูดถึงว่านามรูปเป็นอนิจจัง เป็นอนัตตา ใ้เรื่องที่ว่า นอกจากนี้ที่พระสงฆ์มาที่วัด มาภาวนาแล้ว สิ่งทีภาวนาแล้วเวลาเห็นกายๆ ถ้ามันเห็นกาย เห็นโดยอารมณ์ครั้งหนึ่ง นั้นเรื่องหนึ่งนะ มันเป็น ๒ เรื่อง ถามเรื่องอนิจจังทีเดียวก๊จบ

ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันคืออะไร นามรูปมันเป็นอย่างไร

นามรูปเป็นอย่างไร มันก็อยู่ที่อารมณ์ของคนจะมาจับได้หรือไม่ได้ ถ้ามันจับได้หรือไม่ได้ นะ มันเกี่ยวที่ว่า บางคนถ้าจิตมันไม่สงบหรือว่าจิตมันไม่สนใจเรื่องธรรมะ มันฟังแล้วมันก็ไม่สะเทือนใจ แต่ถ้ามันสะเทือนใจ จิตเรามันมีหลักมีเกณฑ์มันก็จับของมันได้ ถ้ามันจับของมันได้ มันสะกิดใจ สะกิดใจมันก็เป็นอารมณ์อันหนึ่ง นามรูป นามรูปเอามาพิจารณาก็พิจารณาไป ก็เรื่องนามรูป

ฉะนั้น มาที่วัด มาที่วัดขึ้นมาแล้วเวลามานั่งภาวนาขึ้นมา ภาวนาไป ถ้าจิตมันไปเห็นกายที่มันแปรสภาพ เห็นกายมันแค่ชั่วครึ่งชั่วคราว แค่ชั่วคราว

แค่ชั่วคราวถ้าจิตมันเห็นได้ ถ้าจิตมันเห็นได้มันก็คือการเห็น ถ้ามันเห็นได้นะ

เห็นเป็นร่างกายของพระ แล้วมันแปรสภาพไป

แปรสภาพก็แปรสภาพไป ก็เท่านั้น ถ้าแปรสภาพไป ถ้าแปรสภาพไปแสดงว่าจิตของเรา มันจับต้องได้ มันเห็นของมันได้ มันก็หัดพิจารณาของมันไป ถ้าพิจารณาของมันไป มันภาวนาไป มันเป็นเหมือนมีเหตุ มันจับเหตุได้ แล้วมันเป็นสิ่งที่เรามาใคร่ครวญพิจารณาได้

ฉะนั้น เวลาที่ว่าเวลาเขาคุยกัน สิ่งที่ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติๆ

ธรรมะเป็นธรรมชาติ เวลาสิ่งใดที่มันแปรปรวน สิ่งใดที่มันเปลี่ยนแปลง เพราะใจเขาเป็นธรรมๆ ใจ อย่างเช่นใบไม้หลุดใบหนึ่ง คนกวาดตีตาด เวลาใบไม้หลุด เราเห็นทุกวัน เห็นจนเคยชินทั้งสิ้น แต่ถ้าจิตมันสงบ แล้วเวลามันเห็นแล้วมันคิดขึ้น

คำว่า “คิดขึ้น เกิดขึ้น” ถ้ามันไม่คิดขึ้น มันไม่เกิดขึ้น มันจะเกิดอะไร ถ้ามันไม่คิด มันไม่เกิดขึ้น มันก็ไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นขึ้นเป็นอัน มันก็เป็นธรรมชาติหมดใจ แต่ถ้ามันเกิดขึ้น คือใบไม้มันร่วง ถ้าเราเห็นแล้วมันสะเทือนใจ หรือเห็นแล้วมันเป็นต้นเหตุ มันพิจารณาได้ นี่เกิดขึ้น แล้วพิจารณาไปๆ มันก็เกิดปัญญาไป

อันนี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นปัญญา ปัญญาที่มันจะเกิดอะไรกระทบกระเทือน มันก็จับต้องของมันขึ้นมาเรื่องหนึ่ง นี่ถ้ามันเป็นไปได้ไง แล้วถ้ามันเป็นไปไม่ได้คือไม่มีงานทำไง

เวลาคนภาวนาจิตสงบแล้วอยากจะพิจารณา แล้วพิจารณาอะไร ไม่มีอะไรไปพิจารณา แต่คนที่เวลามันรู้มันเห็น มันจับได้ อย่างเช่นว่านามรูปๆ นามรูปก็จับได้ เราพิจารณาของเรา พอพิจารณา พอมันจิต จิตมันก็ไม่เอาแล้ว จิตก็ไปเอาใหม่ ถ้ามันจับได้คือว่ามันสดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ พิจารณาให้ได้ดี พิจารณาให้เป็นดี

ไฉนนาม ไฉนรูป ไฉนวิชาการต่างๆ มันเป็นสมบัติของพระพุทธเจ้า เป็นสมบัติของคนอื่นทั้งสิ้น ไฉนเวลาคิดนี่มันเป็นของเรา เวลาคิดนี่มันเป็นสมบัติของเรา แล้วเวลาคิดเป็นสมบัติของเรา แล้วเวลาถ้ามันจิต จิตก็จับใจ

แล้วมานั่งภาวนา ถ้ามันจะเกิดอะไรก็ให้มันเกิด เกิดแล้วก็ค่อยๆ เกิดแล้วถ้าจับได้พิจารณาไป ถ้าพิจารณาไม่ได้ก็เหมือนกับฝนตกฟ้าร้อง เวลาฟ้าร้องฝนมันไม่ตก ไม่ตกไม่มีน้ำเลย ฝนตกฟ้าร้อง ฝนตก

เวลาฟุ้ง ฝันมันตกไหม ตก เวลามันจับได้แล้วมันคิดเป็นคิดไม่เป็น ถ้าคิดเป็นมันก็มี
น้ำฝน มีน้ำฝนขโมยในหัวใจใจ ถ้ามันฟุ้งแล้วไม่รู้ จบ ไม่ได้อะไรเลย

ที่ว่าอาการของใจเวลามันไป มันจะไปของมันอย่างนี้ ถ้าไปอย่างนี้ มันพิจารณาของมัน
ไปไ

ฉะนั้นถึงบอกว่า มันเป็นความลึกลับสงสัยทั้งสิ้น ถ้ามันยังสงสัยๆ อยู่ สงสัยเราก็ฝึกหัด
ปฏิบัติ ดีกว่าคนที่จิตได้สำนึกเขาสงสัยแต่เขาไม่สนใจ แล้วเขาปฏิบัติไม่เป็น เขาไม่รู้เรื่องสิ่งใด
เลย

แต่เราเปิดหัวใจ ถ้ามันสงสัย สงสัยต้องเคลียร์ สงสัยต้องพิจารณา

เวลาครูบาอาจารย์ท่านมีสิ่งใดนะ ท่านค้นของท่าน ค้นในใจนั้นนะ

ไม่ค้นของท่าน กลับไปเลยนะ แบนเลย กดในพระไตรปิฎก ค้นไปเถอะ ไร้สาระ

ถ้าค้นต้องค้นลงที่ใจ เวลาใจมันสงสัยสิ่งใดค้นลงที่นั่น ถ้าค้นลงที่ใจของตน ใจของตน
สงสัยสิ่งใด ตั้งนั้นเป็นโจทย์ แล้วพิจารณาค้นคว้ามันไป ถ้าทำได้ นั่นนะสมบัติของเราทั้งสิ้น
ปัจจุบันตั้ง สันติภูมิเกิดจากหัวใจนั้น นี่คือการปฏิบัติ

ที่นี้ภาคปฏิบัติมันก็อาศัย ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถ้าปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ มันสิ้นสุดของ
ธรรมและวินัย ธรรมและวินัย ธรรมวินัยเป็นศาสดาของเรา แล้วเราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ
ให้มันเป็นความจริงขึ้นมาบ้าง ให้เป็นธรรมะในหัวใจของเรา เอวัง